

Димитър Радев

управител на Българската народна банка

България ще е готова да приеме еврото през 2023-2024 г.

Г-н Радев, на 14 юли т.г. се навършиха точно 5 години, откакто Парламентът Ви избра за управител на Българската народна банка. Какво успяхте да промените за този период и какви цели си поставяте до края на мандата?

През 2015 г. БНБ и банковият ни сектор бяха в центъра на политическата дискуссия, което не беше здравословно за сектора и за икономиката като цяло. В момента не е така и това е много важно развитие, в резултат основно на два фактора: стриктно придържане към законовия мандат и вземането на всички решения на основата на професионални, а не политически критерии.

През този период банковият ни сектор премина през безпрецедентни по своите мащаби и дълбочина проверки. Тяхната цел, наред с другото, беше подобряване на неговата устойчивост, включително при най-неблагоприятни икономически развития. Състоянието на сектора в настоящата криза показва, че тази цел е постигната.

Банковият надзор от едно от най-уязвимите се превърна в едно от най-силните звена на системата. Отличното състояние на банковия надзор е един от водещите фактори за установяването на тясно сътрудничество между БНБ и ЕЦБ.

Трябва, разбира се, да посоча и огромния, при това качествен напредък на интегриране на страната в европейската финансова инфраструктура, който през 2015 г. изглеждаше много трудно постижим, и за който БНБ има важен принос.

Това са институционални, а не лични постижения, т.е. за тях принос имат всички, които работят в БНБ.

През следващите месеци ще работим много здраво, в рамките на нашия мандат, за смекчаване и преодоляване на последствията от кризата, а също така за пълноценно и пълноправно участие в институциите на еврозоната, на които неотдавна станахме членове.

Историческа стъпка, за която Българската стопанска камара винаги е насърчавала компетентните институции, е приемането на страната ни във валутно-курсовия механизъм ERM II и банковия съюз. Всички обаче си задават въпроса колко време, ще останем в чакалнята. Каква е Вашата прогноза?

Високо ценим подкрепата за нашите усилия, оказвана ни през годините от работодателските организации и профсъюзите в България.

Тази подкрепа беше ключов елемент за формиране на широка обществена подкрепа на целта за задълбочаване на евроинтеграцията на страната. Присъединяването ни към ERM II и Банковия съюз е реализация на тази цел.

Преди да приемат еврото, отделните страни са имали различен период на участие в ERM II. Рекордърор е Литва – 10 години и половина, като изключим, разбира се, Дания, която участва в ERM II от 1999 г., но която не планира присъединяване към еврозоната.

Нашето очакване, както и това на европейските ни партньори, е престоят във валутния механизъм да не се проточва във времето. Целта на този престой е да демонстрираме формално изпълнение на един от маастрихтските критерии (за стабилността на валутния курс) – нещо, което валутният борд ни осигурява безпроблемно.

След изпълнение на този и останалите маастрихтски критерии, както и при постигната съответна степен на институционална и реална конвергенция, България ще е готова да приеме еврото през 2023-2024 г.

А след чакалнята, когато приемането на еврото се случи, как би се променил животът на българския предприемач и гражданин? Много хора се питат ще се повишат ли цените и какво ще се случи с лихвите и главниците по кредитите и депозитите на фирмите и домакинствата.

Дали еврото ще повиши цените? Краткият отговор е - не. Това е спекулативно твърдение, което не е подкрепено с факти от историята на въвеждане на еврото в други страни.

Цялата историческа статистика в такива случаи е категорична – повишение се отчита при много малко стоки и услуги. И даже при такива индивидуални повишения не е ясно дали са причинени от смяната на валутата.

В дългосрочна перспектива както цените, така и доходите в България, се очаква да се движат нагоре. Това ще бъде едно нормално следствие от реалната конвергенция на икономиката ни към еврозоната. Валутата, която ползваме, сама по себе си не е фактор за повишение или понижение на цените.

Ще бъдат ли намалени банковите такси и комисионни след присъединяването ни към Еврозоната?

Цените на банковите продукти и услуги са функция главно от равнището на развитие и конкуренция в сектора. Те не следват пряко от валутата, която ползваме.

Заедно с това, обаче, присъединяването към еврозоната би предста-

вявало ключов етап за ускоряване и задълбочаване изобщо на интегрираността на българския финансов сектор в еврозоната. Това, при равни други условия, ще означава че банките ни ще оперират в една по-сложна и конкурентна среда – от което е логично печеливши да бъдат клиентите на банките.

Ще има ли по-лесен достъп за българския бизнес до кредитен ресурс от европейски банки?

Европейските банки и днес са тук. Преобладаващата част от банковия сектор в България е съставена от банки, които са част от европейски банкови групи. Тези банки могат да заемат ресурс от „майките“ си в еврозоната, който да се използва за кредитиране на българския бизнес и домакинства.

Правилата на Единния пазар позволяват и директен достъп до кредитиране на български фирми от банки, които оперират в други страни-членки на ЕС (независимо дали в еврозоната, или не). За да се случва това на практика, обаче, е необходимо най-малкото банката добре да познава съответната фирма. Кредитополучателят трябва да представи, а банката-кредитор да оцени финансови и бизнес показатели, потенциални рискове, кредитна история, правен режим на учредяване и реализация на обезпечения. И предоставянето на кредита, в крайната сметка, трябва да се осъществи на цена, приемлива за двете страни.

Преди кризата с COVID-19 бяхте категоричен, че банковата ни система е стабилна. Все още ли сте на това мнение? Какви бяха ефектите на пандемията върху банковата система в Европа и България?

Банковата ни система посрещна ситуацията с COVID-19 в много добра кондиция, изразяваща се във висока капиталова адекватност, силна ликвидна позиция и спадащ дял на необслужваните кредити.

Ефектите от пандемията и въведените ограничителни мерки тепърва се проявяват. Първоначалните негативни очаквания в банките, свързани с възможността да генерират загуби, поради рязко влошаващия се профил на техните клиенти, бяха смекчени с въведените мораториум за отсрочване на задължения към банките.

В светлината на новите предизвикателствата, още през март т.г. БНБ прие

комплексен пакет от мерки, насочен към допълнително укрепване на капиталата и ликвидността на банките.

Какви мерки предприе БНБ за подкрепа на българската икономика за справяне с кризата?

Мерките на БНБ бяха фокусирани върху законовите сфери на нашите компетенции и отговорности.

По отношение на банковата система, през март БНБ прие мерки с количествен ефект, в размер на 9.3 млрд. лв., за капитализиране на цялата печалба в сектора, отменяне на предвидените увеличения на антицикличния капиталов буфер и намаляване на чуждестранните експозиции на банките.

През април, с решение на Управителния съвет на БНБ, бе утвърден изготвен от АББ проект на Ред за отсрочване и уреждане на изискуеми задължения към банки и дъщерните им дружества – финансови институции във връзка с извънредното положение, въведено от Народното събрание на 13 март 2020 г. Това представлява т.нар. частен мораториум, по смисъла на насоките на ЕБО.

Неотдавна БНБ публикува данни, показващи практическия резултат от прилагането на мораториума. Към края на юни в банките са подадени общо 118 584 искания за задължения с брутна балансова стойност 9 772 млн. лв. От тях банките са одобрили 98 499 броя искания за общо 8 117 млн. лв.

Промени ли се общият размер на кредитите и депозитите в банковата система в периода на пандемията?

През второто тримесечие ресурсът от домакинствата расте с 937 млн. лв., а от фирмите – с 440 млн. лв. Това най-общо е резултат от комбинация от три фактора – доверие в банковата система, недостатъчно инвестиционни алтернативи и мотивация да се спестява, поради икономическата несигурност, свързана със ситуацията около пандемията.

През същия период въведохме нова отчетност на кредитите, във връзка с прилагане на европейски регламенти. Промяната вече изключва позицията „парични салда при централни банки и други влогове на виждане“ от

обхвата на брутните кредити и аванси. Без тази методологична промяна, т.е. по съпоставими данни, през второто тримесечие брутните кредити и аванси имат минимално увеличение с 95 млн. лв.

Какви са Вашите очаквания за възстановяване и развитие на българската икономика?

Състоянието и развитието на българската икономика съответства на профила на икономическа динамика в Европа, в частност - еврозоната.

От началото на настоящата година наблюдавахме извънредни негативни ефекти за икономиката, вследствие на необичайния риск, свързан с пандемията, и наложените безпрецедентни ограничителни мерки. Ударът беше понесен най-тежко през второто тримесечие. Постепенно мерките за ограничаване на разпространението на вируса бяха облекчени и бяха въведени различни компенсиращи и стимулиращи икономически мерки.

Наскоро НСИ публикува експресни оценки за БВП в България, според които през второто тримесечие икономиката ни се свива с 9.8% на верижна база спрямо предходното тримесечие. В рамките на 2020 г. очакваме възстановяване на растежа, въпреки че крайният икономически резултат за цялата година остава труден за прогнозиране.

Към момента се намираме в особена ситуация на несигурност, свързана едновременно със сценариите за разпространение на пандемията и политическата ситуация. За разлика от непосредствено краткосрочния хоризонт, по-уверени сме в оценките за периода отвъд него – тогава, успоредно с преодоляването на пандемията, икономиката ни отново ще се позиционира в траектория на растеж.

Поради волатилността на макроикономическата картина и важността на текущо излизащите данни, БНБ планира ново публикуване на прогноза до началото на октомври. Тази публикация ще допълни установения досега график, съгласно който БНБ публикува макроикономически прогнози два пъти годишно - в брой втори и брой четвърти на изданието „Икономически преглед“.